

JEDNA ISPRAVA IZ MLETAČKOG ARHIVA ILI KAKO JE IVANIŠ KORVIN POSTAO PLEMIĆEM VENECIJE

Suzana Miljan
Odsjek za povijesne znanosti
Zavod za povijesne i društvene znanosti
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Zagreb

Alexandru Simon
Centrul de Studii Transilvane
Academia Română
Cluj-Napoca

UDK 930.2(450Venecija)“1497”
929.7Korvin, I.
Stručni rad
Primljeno: 21.10.2020.
Prihvaćeno: 25.5.2021.
DOI: 10.21857/94kl4cljwm

U radu se donosi prijepis isprave kojom Republika Svetog Marka proglašava svojim plemićem Ivaniša Korvina, nezakonitog sina kralja Matijaša. Osim toga, daje se i osnovni kontekst tog čina, kao dio njegove karijere na koji je dosad historiografija malo obraćala pažnju. Isprava je tipična za taj period te ju se izdao mletački dužd Agostino Barbarigo 1497. godine.

Ključne riječi: Ivaniš Korvin, Venecija, plemstvo, politička povijest, kasni srednji vijek

Život i djelovanje Ivaniša Korvina još uvijek nije dovoljno razrađena tema u europskoj historiografiji. U narednim se retcima donosi epizoda iz njegovog života u kojoj je postao građaninom i plemićem Venecije. No, na početku, potrebno je reći nekoliko redaka o planovima koje je njegov otac, kralj Matijaš Korvin, imao za svoga sina.¹ Dakle, Ivaniš Korvin rođen je 2. travnja 1473.,² kao plod nezakonite kraljeve veze s Barbarom Edelpöck.³ Kralj je svome sinu podijelio posjede, što je prilično poznato i iz izvora i iz literature cijelog europskog prostora kojeg se cijela priča i ticala. Ivaniš je proglašen hercegom Liptova i nasljednim knezom očeve baštine u Hunedoari.⁴ Barem

¹ O planovima Matijaša Korvina, usp. András Kubinyi, *Matthias Rex*, Budapest 2008., str. 143–144, 154–155.

² Gyula Schönherr, *Hunyadi Corvin János. 1473-1504*, Budapest 1894., str. 18–19.

³ Vinzenz O. Ludwig – Franz Maschek, König Matthias Corvinus und Barbara Edelpöck, *Jahrbuch für Landeskunde von Niederösterreich*, nova serija, sv. 32, Wien 1955.–1956., str. 74–93.

⁴ Ioan-Aurel Pop, Mărturie documentare privind domeniul Hunedoarei la sfârșitul veacului al XV-lea, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Historia*, god. 32, br. 2, Cluj-Napoca 1987., str. 16–24.

na kraju svog života, u razdoblju 1488.–1490., želio je osigurati da Ivaniš naslijedi, ako ništa drugo, kraljevstvo Bosne i kraljevstvo Hrvatske,⁵ zbog čega je želio i napraviti parcijalizaciju zemalja kojima je sve vladao.⁶ Činjenica da je Ivaniš bio nezakonito dijete kralja nije puno smetala niti suvremenike niti samog kralja. I sam je Matijaš, unatoč činjenici da je bio zakoniti sin Janka Hunyadija, bio nazivan nezakonitim potomkom i Žigmunda Luksemburškog⁷ i Mircee I. Vlaškog.⁸ Ipak, “posljednja stvar” koju je kralj očekivao za svoga sina bila je da postane građaninom Venecije, njegove “neobične saveznice”⁹ koja mu je osadmesetih godina 15. stoljeća postala suparnicom.¹⁰

U svibnju 1497. Ivaniš Korvin, tada već suprug Beatrice Frankopan,¹¹ nakon godine dana pregovora,¹² primljen je u redove elite Republike Svetog Marka. Potrebno je spomenuti da je u tom trenu bio pomiren s Maksimilijanom Habsburškim¹³ i mletačkim “istočnim favoritom” Stjepanom III. od Moldavije.¹⁴ Sam čin primanja bio je od značaja za Ivaniša, omogućavajući mu da se uzdigne na širokom području između Jadrana i Dunava,¹⁵ osiguravajući na taj način i mjesto Hrvatske (sada navedene unutar zemljopisnog niza *Hungaria, Polonia, Dacia et Crouatia*)¹⁶ među silama koje su Mlečani definirali kao granicu kršćanskog svijeta nasuprot granici prema Osmanskom carstvu.¹⁷

⁵ Joseph von Zahn, *Über ein Admonter Formelbuch des 15. Jahrhunderts, Beiträge zur Kunde Steiermärkischer Geschichtsquellen*, sv. 17, Graz 1880., str. 33–80, na br. 6, str. 73–74.

⁶ Ioan-Aurel Pop – Alexandru Simon, *Re de Dacia: un proiect de la sfârșitul Evului Mediu*, Cluj-Napoca 2018., str. 21–23.

⁷ Radu Lupescu, Matthias Hunyadi: from the Family Origins to the Threshold of Power, u: *Matthias Corvinus, the King: Tradition and Renewal in the Hungarian Royal Court 1458-1490*, ur. Péter Farbaky – Enikő Spekner – Katalin Szende – András Végh, Budapest 2008., str. 35–49, na str. 35–36.

⁸ Ioan-Aurel Pop – Alexandru Simon, *Hungaria, Polonia, Dacia et Crouatia: Veneția, Casa de Habsburg și Moldova la sfârșitul secolului al XV-lea, Anuarul Institutului de Istorie A.D. Xenopol*, sv. 52, suppl., Iași 2015., str. 43–89, na str. 77–78.

⁹ Gyula Rázsó, Una strana alleanza. Alcuni pensieri sulla storia militare e politica dell'alleanza contro i turchi (1440-1464), u: *Venezia e Ungheria nel Rinascimento*, ur. Vittore Branca, Florence 1973., str. 79–100.

¹⁰ Vidi više u: Kenneth M. Setton, *The Papacy and Levant (1204-1571)*, Philadelphia 1978., str. 412–416.

¹¹ Usp. Szabolcs de Vajay, *Un ambassadeur bien choisi: Bernardinus de Frangipanus et sa mission à Naples, en 1476*, u: *The man of many devices, who wandered full many ways: Festschrift in Honour of János M. Bak*, ur. Balázs Nagy – Márcell Sebők, Budapest – New York 1999., str. 550–557.

¹² Magda Jászay, *Venezia e Ungheria. La storia travagliata di una vicinanza*, Martignacco 2000., str. 194–195.

¹³ Usp. *Ausgewählte Regesten des Kaiserreiches unter Maximilian I., 1493-1519*, prir. Herman Wiesflecker, *Regesta Imperii*, sv. 14, prir. J. F. Böhmer, Wien – Köln – Graz, 1989.–2004. [dalje: *Regesten Maximilian*], br. 3884, 3896, 6994.

¹⁴ Primjerice, *Regesten Maximilian*, br. 3680, 3856, 3869.

¹⁵ Izvori koje je objavio Ferdo Šišić moraju se detaljno koristiti i dopuniti novom građom (Rukovet spomenika o hercegu Ivanisu Korvinu i o borbama Hrvata s Turcima (1473–1496), *Starine*, sv. 38, Zagreb 1937., str. 1–180.

¹⁶ Pop – Simon, *Re de Dacia*, Appendix, str. 208–225. Maksimilijan I. je do neke mjere prihvatio vladanje Ivaniša u Hrvatskoj još prije smrti kralja Matijaša (Zahn, *Über ein Admonter Formelbuch*, br. 6, str. 73; izdao i Šišić, Rukovet spomenika o hercegu Ivanisu Korvinu, br. 43, str. 82–83).

¹⁷ Za aktivnost Venecije u ovom kontekstu, usp. Ioan-Aurel Pop – Alexandru Simon, *Ungaria et Valachia: promisiunile valahe ale Republicii Sfântului Marcu din anii 1470*, *Revista Istorică*, nova serija, god. 25, br. 1–2, Bukurești 2015., str. 3–66.

Upravo je ova isprava koju izdaje dužd Agostino Barbarigo,¹⁸ a koja se ovdje izdaje po prvi put, obilježila novi početak za hercega Ivaniša.¹⁹ Sama isprava²⁰ nije bila neobična.²¹ Spadala je u skupinu “elitnih privilegija” koje je izdala *Serenissima*.²² Kao i u slučajevima Stjepana Dušana,²³ Đurađa Brankovića²⁴ ili čak Stjepana III. od Moldavije,²⁵ mletački dokument za Ivaniša Korvina je otvorio nove aspekte za tog tada novog građanina i plemića Republike Svetog Marka.

U ovom kratkom prikazu okolnosti koje su dovele do izdavanja ovog dokumenta željeli smo ukazati na potrebu istraživanja političkog djelovanja visoke aristokracije koje prelazi nacionalno i ogromno geografsko područje. Kao politička figura, dakako da je herceg Ivaniš bio u sjeni svoga oca, imao je kraću karijeru, no ipak je na kraju postigao više nego što je otac za njega naumio kada je bio rođen kao nezakonito dijete jednog kralja.²⁶

¹⁸ O duždu, vidi: Franco Gaeta, Agostino Barbarigo, *Dizionario Biografico degli Italiani*, sv. 6, Roma 1964., *sub voce*.

¹⁹ Na temelju djela *Diarii Marina Sanuda*, koja nisu bila priređena još u tome trenutku (vidi: Šerban Marin, *Moldavia and Wallachia in Marino Sanudo's Diaries. I. 1496-1500*, *Revista Arhivelor*, sv. 87, br. 2, Bukurești 2010., str. 158–178), dobivanje mletačkog plemićkog statusa u slučaju Ivaniša Korvina događaj je koji je promakao mađarskoj historiografiji sve do sredine 19. stoljeća, unatoč činjenici da su dijelovi koji se tiču Ugarske objavljeni od Gusztáva Wenzela (*Marino Sanuto világkrónikájának Magyarországot illető tudósításai*, prir. Gusztáv Wenzel, Budapest 1869., str. 7–8).

²⁰ Archivio di Stato di Venezia, Venice (ASVe), Senato, *Deliberazioni*, reg. 2. 1425-1563, c. 68v (7. svibnja 1497.).

²¹ Regesta glase: 1497, ind. XV, Maggio 7 // *Privilegio con cui, ad istanza di Giovanni Corvino duca di Schiavonia, di Liptau e di Oppau, figlio del fu Mattia re di Ungheria, presentata da un suo inviato, quel principe è aggregato con tutti i suoi discendenti legittimi all'ordine patrizio di Venezia con capacità di entrare in Maggior Consiglio; con dichiarazione avere l'inviato suddetto prestato il relativo giuramento.// Dato nel palazzo ducale di Venezia.// Con bolla d'oro* (ASVe, Commemoriali, lib. 18. Doge Agostino Barbarigo, c. 107r).

²² Stephen R. Ell, *Citizenship and Immigration in Venice, 1305-1500*, neobjavljena doktorska radnja, Chicago 1976.; R.C. Mueller, *Veneti facti privilegio: les étrangers naturalisés à Venise entre XIVe et XVIe siècle*, u: *Les étrangers dans la ville. Minorités et espace urbain du bas Moyen Age à l'époque moderne*, ur. Jacques Bottin, Donatella Calabi, Paris 1999., str. 171–181; E. Natalie Rothman, *Brokering Empire: Trans-Imperial Subjects between Venice and Istanbul*, Ithaca 2012., str. 35–39, 59–60, 173–174, 292.

²³ Grga Novak, *L'alleanza veneto-serba nel sec. XIV*, *Archivio Veneto-Tridentino*, sv. 8, Venezia 1925., str. 1–39. Dušan je postao mletačkim građaninom 11. lipnja 1340., kao i član *Maggior Consiglio*, zahvaljujući zlatnoj buli. Njegov je status prenesen 23. svibnja 1350. i na njegovu ženu Jelenu i sina Stjepana V. Uroša.

²⁴ Postao je građaninom 26. ožujka 1436.

²⁵ A.D. Xenopol, *Un nou document privitor la Ștefan cel Mare*, *Arhiva*, sv. 18, Iași 1907., str. 364.

²⁶ Zahvaljujemo profesoru Cristianu Luci iz Istituto Romeno di Cultura e Ricerca Umanistica di Venezia za njegovu potporu.

Priuilegium nobilitatis illustrissimi domini Ioannis Coruini
(Archivio di Stato di Venezia, Venice, Commemoriali, lib. 18.
Doge Agostino Barbarigo, c. 107^r)

Augustinus Barbadico Dei gratia dux Venetiarum et cetera. Cum multa grati animi et non uulgaris beniuolentię documenta in eos afferri possint quos generis claritas et prestantium conditionum amplitudo commendant, nullum tamen maius expressuisue apud nos viget quam viros eius modi patriciis maioris consilii nostri ad iungere, quemadmodum iddem sapientissimi maiores effecere nostri, qui numus ipsum amoris certissimam pignis compluribus orbis obristiam principibus contulere. Vnde cum illustrissimus dominus Ioannes Coruinus dux Sclauonię, Liptouię et Oppauię, filius quondam serenissimi principis domini Matthię Dei gratia Hungarię et cetera regis excellentissimi per legatum apud nos suum declarauerit cetui nobilium nostrorum connumerari optare, congruum profecto duximus quo amoris et paternę beniuolentię erga se nostre testimonium prestemus idemque illustrissimus dominus dux affectu et gratia perpetuis temporibus vna cum clarissimis posteris nobis senatuique nostro et successoribus deuinctus sit eundem natosque et qui nascentur ab illis optimatum et patriciorum nostrorum ordini ad iungere. Quare consiliorum nostrorum solemnitate seruata prefatum illustrissimum dominum Ioannem Coruinum in nobilem venetum et patricium de nostro maiori consilio cum eius natis, nascituris et eorum descendentibus ex legitimo matrimonio procreatis et procreandis imperpetuum creauimus, assumpsimus et connumerauimus presentique priuilegio creamus, assumimus, ascribimus et connumeramus feruentis amoris et paternę beniuolentię brachiis illum amplexantes, ex animo statuentes, quod singulis libertatibus, immunitatibus, beneficciis, preheminentiis, honoribus, dignitatibus et caeteris omnibus, quibus alii nobiles Venetiarum et patricii de nostro maiori consilio gaudent et frui dignoscuntur, ipse illustrissimus dominus dux Ioannes eiusque legitimi filii et ab eis legitime descendentes perpetuo gaudeant et vtantur pro quo suprascriptus apud nos legatus ad sancti Dei Euangelia fidelitatis debitum prestitit iuramentum. In cuius rei testimonium presens priuilegium confici iussimus et bulla nostra aurea pendente obsignari. Datum in nostro ducali palatio anno Incarnationis Dominice milesimo quadringentesimo nonagesimo septimo (1497),²⁷ die VII mensis Maii, Indictione XV^{ma}.

²⁷ Napisano iznad arapskim slovima.

Suzana Miljan – Alexandru Simon

A Charter from Venetian Archive or how John Corvinus became Nobleman of Venice

Summary

Matthias Corvinus seemingly had various plans for his illegitimate son John Corvinus: from John's official acknowledgement to his willingness to partition his lands so that John can survive as a monarch. In May 1497, following a year of negotiations, John Corvinus, the husband of Beatrice Frankapan, recently reconciled with the King of the Romans, Maximilian I of Habsburg, and Venice's "Eastern favourite", Stephen III of Moldavia, was admitted into the ranks of the elite of the Republic of Saint Mark. Granting of the status of Venetian nobleman was of paramount importance for John, allowing him to rise between the Adriatic and the Danube. The diploma, issued by Doge Agostino Barbarigo, published here for the first time, marked precisely that new beginning for John.

Keywords: John Corvinus, Venice, nobility, political history, the Late Middle Ages

